

OKUL ÖNCESİ EĞİTİM KURUMLARI ÇOK BOYUTLU DENETSEL ETKİLİLİK MODELİ ÖLÇEĞİ(OÇDEM)'İN GELİŞTİRİLMESİ

Öğr. Gör. Dr. Turan ÇAKIR
Sakarya Üniversitesi
Eğitim Fakültesi- İlköğretim Bölümü
tcakir@sakarya.edu.tr

ÖZET

Denetim, sistemlerin ve örgütlerin gelişmesi ve daha etkili işlemesi için kaçınılmaz alt sistemler haline gelmiştir. Denetim ilk zamanlarda daha çok teknik boyutlu iken, insan ilişkileri yaklaşımının etkisi ile insancıl boyutun eksikliği öne çıkarak önem kazanmıştır. Bunun sonucunda giderek karmaşıklaşan örgütsel yaşamlarda artık tek boyutlu değil, çok boyutlu denetim sistemleri ile güvenilir bir değerlendirmenin ve etkililiğin sağlanabileceği görülmeye başlanmıştır.

Okul öncesi dönem çocuğun gelişiminin hızlandığı yıllardır. Bu dönemde verilen eğitim çocuğun ileriki yıllarına yön verir. Doğumu izleyen ilk altı yılın insanın hayatındaki en önemli dönemlerden biri olduğu ve bu dönemdeki bakım ve eğitimin bireyin sonraki tüm yaşamını ve çevresiyle ilişkilerini önemli oranda belirlediği kanaati, günümüzde uzmanların büyük bir çoğunlukla kabul ettikleri görüş haline gelmiştir. Bu nedenle çocuğun bu ilk yıllarda beslenmesi ve bakımı kadar sevgi görmesi ne kadar önemli ise, uygun çevre koşulları içerisinde yaşaması ve içinde yaşadığı topluma uyum sağlayabilecek şekilde eğitilmesi de o derece önemlidir. İnsandaki potansiyelin en üst sınırlarına kadar geliştirilebilmesi ve yararlı kılınabilmesi ancak ona erken çocukluk yıllarında sağlanacak zengin uyaranlarla dolu eğitim çevresiyle mümkün olabilmektedir. Bu nedenle yaşamın ilk yıllarındaki eğitimin çocuğun içinde bulunduğu fiziksel ve sosyal çevrenin onun gelişiminde çok önemli rolü vardır.

Günümüzde giderek sayıları hızla artan okul öncesi eğitim kurumlarının amaçları doğrultusunda başarıya ulaştırılabilmesi için çevrenin eğitim öğretime uygun bir biçimde düzenlenmesi, eğitim ortamının hazırlanması, eğitimden etkilenenlerle etkileyenlerin amaç birliği içerisinde olmaları gerekir. Sürekli değişen teknolojinin verilerinden sistemi geliştirmede yararlanılabilmesi ve uygulanabilmesi için iyi bir planlama ile etkili ve devamlı denetimi zorunlu kılar.

Bu makalenin amacı, Çok Boyutlu Denetsel Etkililik Modeli'ne göre Okul Öncesi Eğitim Kurumlarındaki denetsel etkililiğini algılama ve denetsel etkililiği ölçmek üzere Okul Öncesi Eğitim Kurumları Çok Boyutlu Denetsel Etkililik Modeli Ölçeği (OÇDEM) geliştirilmeye çalışılmıştır. Ölçek iki ayrı bölümden oluşmaktadır. Birinci ölçek Okul Öncesi Eğitim Kurumları Çok Boyutlu Denetsel Etkililik Modeli Önem Testi (OÇDEMÖT)'dir. İkinci ölçek Okul Öncesi Eğitim Kurumları Çok Boyutlu Denetsel Etkililik Modeli Uygulama Testi (OÇDEMET)'dir.

Anahtar Kelimeler: Okul Öncesi Eğitim Kurumları , Denetsel Etkililik, Okul Öncesi Eğitim Kurumları Çok Boyutlu Denetsel Etkililik Modeli Testi (OÇDEMET), Okul Öncesi Eğitim Kurumları Çok Boyutlu Denetsel Etkililik Modeli Önem Testi (OÇDEMÖT)

ABSTRACT

Supervision becomes a group of sub-systems for the development and effective operation of the systems and institutions. Previously, supervision was made in technical dimensions but afterwards, by the effect of human relations approach, humanity dimension gains importance. As, the organizations become more complex, instead of single-dimensional, multi-dimensional supervision systems are being used because it's seen that multi-dimensional systems maintain a reliable and effective evaluation.

Early childhood ages are the years when a child's development is faster. The education which is given to a child in this period heavily affects his/her coming years. Most of today's specialists say that, first six years of a human being is one of the most important periods in his/her life, and education and care in this period determine the relations with the environment and affect his/her whole life. Because of this, living in proper environment conditions and being educated adoptable to the society are as important as the nutrition and care of a baby in his/her first years. The development of the potential of a human being up to its upper limits is only possible by maintaining an enriched education environment to him/her in the Early childhood years. Because of this, the early childhood education and the physical & social environment have great importance in a child's development.

Today, the number of preschool education institutions are increasing day by day. In order for them to be successful according to their purposes;

- they have to prepare the proper education facilities,
- the environment should be prepared suitably for the education,

- and, the ones affecting the education and the ones affected from the education should have the same purpose.

A good planning, and effective and continuing supervision is quite important in order to develop the systems and applications, by using the technology.

The purpose of this article is developing a “measure of multidimensional supervision effectiveness model in the preschool education institutions”, in order to measure the supervisory effectiveness in the preschool education institutions, according to the Multidimensional Supervisory Effectiveness Model. The measure has two parts.

First one is the “Preschool Education Institutions Multi-Dimensional Supervisory Effectiveness Model Importance Test” and the second one is the “Preschool Education Institutions Multi-Dimensional Supervisory Effectiveness Model Application Test”

Keywords: Preschool Education Institutions, Supervisory Effectiveness, Preschool Education Institutions Multidimensional Supervisory Effectiveness Model Application Test, Preschool Education Institutions Multidimensional Supervisory Effectiveness Model Importance Test.

1. GİRİŞ

Türkiye’de Okul Öncesi Eğitim Kurumları’nın denetim faaliyetlerine yönelik doktora düzeyinde yapılmış her hangi bir çalışmaya rastlanılmamıştır (www.yok.gov.tr, Şubat 2003).

Genelde Okul Öncesi Eğitim Kurumlarına yönelik akademik çalışmalarda program ve davranış geliştirmeye, ölçmeye yönelik konuların ele alındığı görülmektedir. Oysa sistemleşmeye yönelik yönetim, organizasyon ve örgütlenmede denetim çalışmalarının olmaması büyük bir eksiklidir. Aslında denetim aynı zamanda sistemi iyileştirme sürecidir ve sistemin bir alt sistemidir. Alt sistemin işlemesi sistemin işlemesi demektir. Bu yüzden denetim aynı zamanda çağdaş yaklaşımlar odağında yer almaktadır. Çünkü denetim ideal durumla var olan durum arasındaki boşluğu görme sürecidir.

Aynı zamanda denetim salt yapılacak olanların yapılıp yapılmadığını kontrol süreci değil, eksiklikleri, hataları ortaya koyup giderme ve sistemi geliştirme sürecidir.

Genelde okul öncesi eğitim kurumlarının yönetimi, organizasyonu ve denetimi konularında uygulamada görülen sıkıntıların bilinmesi, bu konularda yeterli teorik çalışmaların olmadığı gözlenmesiyle birlikte;

okul öncesi eğitim kurumlarında akademik düzeyde söz konusu alanlarda kuram ve uygulamaya yönelik araştırma boşluğunun olduğu görülmektedir.

Global dünyada akademik alanda organizasyon ve yönetim boyutundaki çalışmalardan sonra program ve davranış boyutları gelmektedir. Ülkemizde Okul Öncesi Eğitim alanında yapıldığı görülen tüm akademik araştırmalar genelde program ve davranış boyutundaki çalışmalara yöneliktir. Oysa çağdaş ülkelerde olduğu gibi ülkemizde de program ve davranış boyutundaki çalışmaların yoğunluğu kadar organizasyon, yönetim ve denetim alanlarındaki araştırma ve çalışmalarında olması gerekirdi.

Ülkemizde okul öncesi eğitim kurumları 13.09.1999 tarih ve 23785 sayılı R.G. 'de yayınlanan MEB İlköğretim Denetçileri Başkanlıkları Yönetmeliği ile 01.01.2001 tarih ve 2521 sayılı Tebliğler Dergisinde yayınlanan İlköğretim Denetçileri Başkanlıkları Rehberlik ve Denetim Yönergesi'ne göre ilköğretim denetçileri tarafından Grup Denetimi uygulaması ile denetlenmektedir. Ülkemizde eğitim kurumlarında halen uygulanmakta olan denetimlerde okul öncesi eğitim kurumlarını denetleyen denetçilerin alan hakkında gerekli eğitim, bilgi, beceri ve deneyime sahip olmadıkları görülmektedir. Bunun yanı sıra ilköğretim okulları standartlarına göre hazırlanmış denetim formları çerçevesinde sınıf ve branş öğretmenlerine karşı gerçekleştirebildikleri denetçi ve rehberlik rollerini aynı düzeyde okul öncesi eğitim öğretmenlerine karşı gerçekleştiremedikleri görülmektedir. Türk eğitim sisteminde okul öncesi eğitim kurumlarında denetime ilişkin hem kuramsal hem de uygulama yönünden ciddi sorunlar bulunmaktadır ve bu sorunlar giderek büyüyerek ortaya çıkmaktadır. Bu kurumlarda görüldüğü kadarıyla denetim etkinlikleri ve denetim mevzuatını geliştirme çabalarının olmadığı da görülmektedir. Oysa son derece önemli olan Okul Öncesi Dönem insan hayatının temelidir. Bu nedenle Okul Öncesi Dönem, ilköğretim dahil yaşam boyu alınacak eğitimlerin, ebeveynler ve eğitimcilerce üzerinde dikkatle durmaları gereken son derece önemli bir eğitim evresidir. Oysa yapılan araştırma ve anketlerin sonuçlarına göre Okul Öncesi Eğitim Kurumlarında yapılan eğitimi aile, ebeveynler ve veliler çocukların avutulmasından ileri gitmediği yaygın kanısına sahiptirler.

Çünkü denetim sonuçlarıyla beslenemeyen kurumlar yanlışlarını bulup düzeltmede eksiklerini bilip gidermede problemlerinin farkına varıp çözüme gereksinimlerini öğrenip tamamlamada rastlantılara bağlı kalırlar. Denetim bunları rastlantı olmaktan çıkarır sistemli ve planlı konuma getirir. Denetim örgütsel bir zorunluluktur. Çağdaş yönetimde denetimin, kurumların etkililik ve etkinliğindeki önemini ve olumlu yararlarını ortaya koyan araştırmalar sonucunda çağdaş tüm kurumlar denetim alt sistemlerini ve denetim kurullarını geliştirme yolunda bir yarış içerisinde dirler (Çakıcı, 1985, s.3).

Okul öncesi eğitimi etkili ve etken kılmamanın yolunun tüm organizasyonlarda olduğu gibi yönetsel etkililik ile mümkün olabileceği görülmekle birlikte; yönetsel etkililik de denetim alt sistemindeki etkililikle sağlanabileceği düşüncesinin çağdaş yaklaşımlar odağında yer alması sistematik model arayışlarını zorunlu kılmıştır.

Bu araştırmada, Çok boyutlu denetsel etkililik modeline göre, okul öncesi eğitim kurumlarındaki denetim etkililiğini algılama ve denetim etkililiğine verilen önemi ölçmek üzere Okul Öncesi Eğitim Kurumları Çok Boyutlu Denetsel Etkililik Modeli Ölçeği (OÇDEM) geliştirilmeye çalışılmıştır. Ölçek iki ayrı bölümden oluşmaktadır. Birinci ölçek; Okul Öncesi Eğitim Kurumları Çok Boyutlu Denetsel Etkililik Modeli Uygulama Testi (OÇDEMET)'dir. İkinci ölçek ise; Okul Öncesi Eğitim Kurumları Çok Boyutlu Denetsel Etkililik Modeli Önem Testi (OÇDEMÖT)'dir.

2. YÖNTEM

Çalışma Grubu: Araştırma, 2001-2002 öğretim yılında Marmara Bölgesinde yer alan illerde faaliyet gösteren okul öncesi eğitim kurumlarını denetleyen 149 denetçi, bu kurumlarda görev yapan 166 yönetici ve 694 öğretmen üzerinde yapılmıştır. Araştırma grubunun %29,1'ni erkekler, % 70,9'nu ise bayanlar oluşturmaktadır.

Ölçeğin Geliştirilmesiyle İlgili Çalışmalar: Araştırma kapsamında geliştirilen iki ölçek de, Pajak tarafından geliştirilen çok boyutlu denetsel etkililik modelini temel almıştır. Amerika Birleşik Devletleri Ulusal Denetim ve Program Geliştirme Enstitüsü tarafından desteklenen bir araştırma projesi (1988-1989) sonucunda Prof. Dr. Edward Pajak yönetiminde 14 doktora öğrencisinden kurulu bir bilimsel araştırma ekibi denetsel etkililiğin 12 boyutunu içeren Çok Boyutlu Denetsel Etkililik Modelini geliştirmişlerdir (Pajak, 1990).

Bu model denetim etkinliklerinde denetsel etkililik disiplininin tanımlanmasında önemli bulunarak denetçilerin yetiştirilmesi ve geliştirilmesine yönelik düzenlenen eğitim programlarında ve eğitim denetimi etkinliklerinde uygulanmaktadır. Bu model Türkiye'de Karşlı tarafından 1994'te doktora tezi olarak İlkokul I. Kademe yöneticileri ile öğretmenlerine ve bunları denetleyen ilköğretim müfettişlerine uyarlanarak uygulanmıştır.

Bu araştırmada veri toplama aracı olarak, Pajak (1990)'ın Çok Boyutlu Denetsel Etkililik Modeli ile Karşlı (1994)'nın, denetsel etkililik ölçeğinden yararlanılarak okul öncesi eğitim kurumlarının denetiminde

kullanılmak üzere, araştırmacı tarafından Okul Öncesi Eğitim Kurumları Çok Boyutlu Denetsel Etkililik Modeli Ölçeği (OÇDEM) geliştirilmiştir.

Birinci ölçek; Okul öncesi eğitim kurumları çok boyutlu denetsel etkililik modeli Uygulama formudur. Bu form da beş basamaklı likert tipinde hazırlanmıştır ve 52 itemden oluşmaktadır. Okul öncesi eğitim kurumları denetçileri, yöneticileri ve öğretmenlerinden; her bir itemi okuduktan sonra, bu alandaki uygulanmakta olan denetim etkililiğini, derecelendirmeleri istenmektedir. Dereceleme Çok etkiliden, hiç etkili değile kadar değişim göstermektedir.

Ölçeğin ikinci bölümü, Okul öncesi eğitim kurumları çok boyutlu denetsel etkililik modeli Önem formudur. Form beş basamaklı likert tipinde hazırlanmıştır ve 52 itemden oluşmaktadır. Okul öncesi eğitim kurumları denetçileri, yöneticileri ve öğretmenlerinden her bir itemi okuduktan sonra, çok önemliden hiç önemli değildire kadar değişen derecelerden birini işaretlemeleri istenmektedir.

Hem OÇDEMÖT ve OÇDEMET ölçeklerinin oniki denetsel etkililik boyutu (İletişim, personel geliştirme, öğretim hizmetleri, program geliştirme, etkili iş performansı, gözlem konferans, araştırma ve program değerlendirme, çevreyle ilişkiler, planlama ve değerişim, problem çözme ve karar verme, bireysel gelişim, motivasyon ve organizasyon)'na ilişkin; dört örgütsel etkililik boyutuna dayalı (amaçları gerçekleştirme, adaptasyon, entegrasyon, değer sisteminin kurulması sürdürülmesi) olmak üzere toplam 16 alt ölçeği bulunmaktadır. Güvenirlik çalışmaları bu on altı boyutun tümü için ayrı ayrı gerçekleştirilmiştir.

Ölçekler uygulanmadan önce denetim alanında çalışan üç İlköğretim Müfettişleri Başkanı ile Sakarya'da 8; İzmit'de 8; İstanbul'da 8 olmak üzere 24 Denetçi ve Sakarya'da Okul Öncesi Eğitim Kurumlarında görev süresi en az 10 yıl olan, 7 okul öncesi öğretmenine verilerek gelen öneriler doğrultusunda gerekli değerişiklikler yapıldıktan sonra tekrar uzman görüşüne başvurularak soruların biçim ve içerik yönünden ön deneme ve geliştirme çalışmaları yapılmış, kapsam geçerliği sınanmıştır.

Daha sonra testler üzerinde pilot bir güvenirlik çalışması yapılmıştır. 101 kişilik çalışma grubu üzerinde yapılan çalışmalar tümüyle istatistiksel açıdan anlamlı sonuç vermiş ve testler revizyondan geçirilmesine gerek kalmadan, uygulamaya hazır hale gelmiştir.

Verilerin Toplanması:

Araştırmacı tarafından geliştirilen Okul Öncesi Eğitim Kurumları Çok Boyutlu Denetsel Etkililik Modeli (OÇDEM) Ölçeği, resmi makamlardan alınan izinlerden sonra, çalışma grubunda açıklanan Okul

Öncesi Eğitim Kurumlarındaki yönetici, öğretmen ve bu üç ilde görev yapan söz konusu kurumları denetleyen denetçilere uygulanmıştır.

Milli Eğitim Müdürlüklerinden alınan veriler ışığında bu üç ildeki Okul Öncesi Eğitim Kurum Yönetici ve Öğretmenleri ile bu kurumları denetleyen İlköğretim Denetçilerinin toplam sayıları (1857) olup, bilimsel araştırma ilkeleri gereği toplam 1200 anket uygulanmış ve bunlardan uygulananlarca doldurulan 1135 tanesi geri dönmüş, yapılan tarama ve kontrol sonucunda 1135 anketin 694 Öğretmen; 166 Yönetici; 149 Denetçi olmak üzere 1009 tanesinin eksiksiz ve doğru olarak doldurulduğu saptanarak numaralandırılmış ve elde edilen veriler SPSS 10.00 for Windows programına girilmiştir.

Verilerin Çözümlemesi:

Her bireyin her bir maddeden aldıkları puanlar bilgisayara aktarılarak istatistiksel analizlere geçilmiştir. Her iki ölçeğin hem toplam hem de 16 alt ölçekleri için güvenilirlik çalışmaları istatistiksel açıdan gerçekleştirilmiştir.

İlk etapta testler 30 kişilik bir çalışma grubuna bir hafta ara ile iki kez uygulanmış ve iki uygulama sonuçları arasında pearson çarpım momentler korelasyon katsayısı bulunmuştur. Bu katsayı, testlerin devamlılık katsayısı olarak kabul edilmiştir.

Daha sonra çalışma grubundan toplanan veriler temel alınarak iç tutarlılık katsayıları bulunmuştur. Araştırma kapsamında, her bir sorunun varyansına dayalı olarak hesaplanan cronbach alfa tekniği ile testin iki eşit yarıya ayrılması tekniğine dayalı spearman brown ve guttman teknikleri kullanılmıştır.

Testlerin güvenilirliklerini saptamak üzere yapılan son işlem, madde analiz işlemleri olmuştur. Bu amaçla item-total, item remainder ve madde ayırdedicilik indeksleri hesaplanmıştır.

Bu iki ölçek aynı kuramsal temele dayalı ve aynı içerikli sorulardan oluştuğu için, iki ölçeğin birbiri ile korelasyonu (pearson çarpım momentler korelasyon katsayısı) hesaplanmıştır. Böylece örneklem grubunun denetim etkinliklerinin önemi ve uygulamadaki durumu konusundaki görüşleri karşılaştırılmıştır.

Araştırmanın kapsamı gereğince yapılan tüm istatistiki işlemler çift yönlü olarak sınılanmış ve anlamlılık düzeyi en az 0,05 olarak kabul edilmiştir. Ayrıca 0,01 düzeyinde elde edilen sonuçlar tablolarda gösterilmiştir.

3. BULGULAR

3.1. OÇDEMET Testinin Güvenirliğine ve Geçerliğine İlişkin Bulgular

Tablo 1. OÇDEMET Testi Toplam ve Alt Ölçeklerinin Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Değerleri

OÇDEMET TESTİ	n	A.Ortala	Ss
Amaçlar	1009	28,1923	8,1103
Adaptasyon	1009	27,8484	8,1790
Entegrasyon	1009	24,9286	7,5219
Değer Sisteminin Kurulması ve Sürdürülmesi	1009	27,3875	8,4341
İletişim	1009	7,9267	2,3155
Personel Geliştirme	1009	7,5580	2,1558
Öğretim Hizmetleri	1009	10,4480	3,1565
Program Geliştirme	1009	10,2170	2,9920
Etkili İş Performansı	1009	9,4539	3,2654
Gözlem ve Konferans	1009	9,0218	3,2793
Araştırma ve Program Değerlendirme	1009	8,7641	3,2760
Çevreyle İlişkiler	1009	8,7988	3,4696
Planlama ve Değişim	1009	8,4708	3,3887
Problem Çözme ve Karar Verme	1009	8,4628	3,4925
Kişisel Gelişim	1009	8,2607	3,5574
Motivasyon ve Organizasyon	1009	8,2091	3,7330
TOPLAM	1009	122,4500	34,3611

Adı geçen her iki testte de toplam 52 madde bulunmaktadır. Her iki testin de toplamından maksimum 260 puan alınabilmektedir. Halen yapılmakta olan denetim etkinliklerindeki etkililik testinin aritmetik ortalaması sadece 122,45'dir ve testten alınabilecek maksimum puanın yarısının bile altında kalmıştır. Bu sonuç denetim etkinliklerinde çok boyutlu denetsel etkililik modelinin halen yapılmakta olan denetim etkinliklerindeki etkililik derecesinin vasat düzeyin altında kaldığını göstermektedir. Tüm alt ölçek puanları içinde aynı durumlar geçerlidir.

Araştırmacı tarafından geliştirilen OÇDEMET testinin güvenilirliğini belirlemek üzere okul öncesi kurum öğretmen ve denetçilerinden seçilen 31 kişilik bir çalışma grubu seçilmiş ve test bu gruba

bir hafta ara ile iki kez uygulanmıştır. İki ayrı uygulama puanları arasında istatistiksel açıdan ilişkili grup “t” testi kullanılmıştır. Bu uygulamadan elde edilen sonuçlar Tablo 2’de sunulmuştur.

Tablo 2. OÇDEMET Testinin İki Ayrı Uygulama Sonuçları Arasında İlişkili Grup “t” Testi Sonuçları

	N	A. Ortala	Std. Sapma	Std. Hata	r	p	t	sd	p
Uygulama Ön Test	31	133,67	38,5957	6,9320	,998	,000*	3,076	30	,004
Uygulama SonTest	31	132,12	36,9592	6,6381					

*p<0,01; **p<0,05

Ön ve son test uygulamaları arasında hesaplanan korelasyon katsayısı, uygulama için 0,998(p<0,01)’dir. Elde edilen bu korelasyon katsayıları, testin güvenilirliği için devamlılık katsayıları olarak kabul edilmektedir. Adı geçen testin de bu sonuçlara dayalı olarak güvenilir olduğu ispatlanmıştır.

Tablo 3. Okul Öncesi Eğitim Kurumlarında Yapılmakta Olan Denetim Etkinliklerinde OÇDEMET’nin Güvenirlik Çalışması (n = 1009)

Alt Boyutlar	UYGULAMA		
	Cronbach alfa (r)	Spearman Brown	Guttman
Amaçlar	,9366	,8656	,8568
Adaptasyon	,9389	,8673	,8575
Entegrasyon	,9408	,8725	,8649
Değer Sisteminin Kurulması ve Sürdürülmesi	,9466	,8909	,8818
İletişim	,9040	,8846	,7878
Personel Geliştirme	,9018	,8772	,7861
Öğretim Hizmetleri	,9553	,9424	,9422
Program Geliştirme	,9461	,9214	,9209
Etkili İş Performansı	,9531	,9317	,9312
Gözlem ve Konferans	,9509	,9155	,9153
Araştırma ve Program Değerlendirme	,9615	,9551	,9551
Çevreyle İlişkiler	,9614	,9542	,9541
Planlama ve Değişim	,9597	,9389	,9385
Problem Çözme ve Karar Verme	,9638	,9407	,9405
Kişisel Gelişim	,9684	,9684	,9683

Motivasyon ve Organizasyon	,9753	,9731	,9730
TOPLAM	,9850	,8754	,8637

OÇDEMET testinin toplam ve alt ölçekleri için bulunan cronbach alfa, spearman brown ve gutman testi sonuçları Tablo 3'de sunulmuştur. Test toplamı için en yüksek sonuç cronbach alfa tekniğinden elde edilmiştir(,9850). En düşük sonuç ise guttman tekniğine aittir(,8637). OÇDEMET testi toplam puanlarının oldukça yüksek düzeyde güvenilirliğe sahip olduğu görülmektedir. Alt ölçekler için bulunan iç tutarlılık katsayıları incelendiğinde , Araştırma ve program değerlendirme alt ölçeğinin en yüksek iç tutarlılığa sahip olduğu anlaşılmıştır(Cronbach alfa:,9615). En düşük iç tutarlılık katsayısı ise ,7861 ile personel geliştirme alt ölçeğine aittir(guttman). 16 alt ölçeğin her birinin istatistiksel açıdan yeterli güvenilirliğe sahip olduğu kabul edilmiştir.

Bu işlemin ardından test toplam ve 16 alt ölçek için madde analiz işlemlerine geçilmiştir. Item total, item remainder ve madde ayırdedicilik indekslerinin tümü istatistiksel açıdan ,01 düzeyinde anlamlı sonuçlar vermiştir ve bu nedenle tüm maddelerin güvenilir olduğuna karar verilmiştir.

Tablo 4. OÇDEMET Testi Toplam ve Alt Ölçekler Arasında İlişkiler

Alt Ölçekler	N	r	P
Amaçlar	1009	,968	P<,01
Adaptasyon	1009	,969	P<,01
Entegrasyon	1009	,954	P<,01
Değer Sisteminin Kurulması ve Sürdürülmesi	1009	,964	P<,01
İletişim	1009	,748	P<,01
Personel Geliştirme	1009	,693	P<,01
Öğretim Hizmetleri	1009	,761	P<,01
Program Geliştirme	1009	,774	P<,01
Etkili İş Performansı	1009	,837	P<,01
Gözlem ve Konferans	1009	,857	P<,01
Araştırma ve Program Değerlendirme	1009	,868	P<,01
Çevreyle İlişkiler	1009	,832	P<,01
Planlama ve Değişim	1009	,848	P<,01
Problem Çözme ve Karar Verme	1009	,865	P<,01
Kişisel Gelişim	1009	,876	P<,01
Motivasyon ve Organizasyon	1009	,838	P<,01

OÇDEMET testi toplam ve alt ölçekler arasındaki ilişkiler incelenmiş ve elde edilen sonuçlar Tablo 4'de sunulmuştur. Bir testin geçerliği büyük ölçüde testin alt ölçeklerinin, test genel toplamı ile anlamlı ilişkiler içinde olmasına bağlıdır. Bu özelliğin test kapsamında sınanabilmesi için her bir alt ölçek toplam puanı ile test genel toplamı arasında pearson çarpım momentler korelasyon katsayısı kullanılarak ilişkiler incelenmiştir. Tüm alt ölçeklerin, toplam ilişkisi istatistiksel açıdan 0,01 düzeyinde anlamlıdır. Bu sonuç, testin geçerliğine ilişkin önemli bir bulgudur.

3.2. OÇDEMÖT Testinin Güvenirliğine ve Geçerliğine İlişkin Bulgular

Tablo 5. OÇDEMÖT Testi Toplam ve Alt Ölçeklerinin Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Değerleri

OÇDEMÖT TESTİ	N	A.Ortala	Ss
Amaçlar	1009	57,7958	2,3996
Adaptasyon	1009	57,8503	2,3056
Entegrasyon	1009	57,8196	2,3749
Değer Sisteminin Kurulması ve Sürdürülmesi	1009	57,7255	2,4630
İletişim	1009	14,8831	,5310
Personel Geliştirme	1009	14,8632	,6181
Öğretim Hizmetleri	1009	19,8048	,8536
Program Geliştirme	1009	18,4400	2,2291
Etkili İş Performansı	1009	19,6432	1,1459
Gözlem ve Konferans	1009	18,9217	1,8476
Araştırma ve Program Değerlendirme	1009	18,6313	2,0057
Çevreyle İlişkiler	1009	19,4727	1,4119
Planlama ve Değişim	1009	19,6135	1,1664
Problem Çözme ve Karar Verme	1009	19,4926	1,3416
Kişisel Gelişim	1009	18,9425	1,7936
Motivasyon ve Organizasyon	1009	18,5629	2,3512
TOPLAM	1009	251,0297	9,8301

Adı geçen her iki testte de toplam 52 madde bulunmaktadır. Her iki testin de toplamından maksimum 260 puan alınabilmektedir. Önem testi aritmetik ortalaması 251,0297'dir ve maksimum düzeye çok yakındır (Tablo 5). Çok boyutlu denetsel etkililik modeline uygun olarak hazırlanan maddeleri, tüm araştırma grubu çok önemli olarak kabul etmiştir. Tüm alt ölçek puanları içinde aynı durumlar geçerlidir.

Tablo 6. OÇDEMÖT Testinin İki Ayrı Uygulama Sonuçları Arasında İlişkili Grup “t” Testi Sonuçları

	N	A.Ortala	Std. Sapma	Std.Hata	r	p	t	sd	p
Önem Ön Test	31	219,87	26,5050	4,7604	,996	P<,01	-2,556	30	P<,05
Önem Son Test	31	221,00	26,1406	4,6950					

Ön ve son test uygulamaları arasında hesaplanan korelasyon katsayısı, uygulama için 0,996(p<,01)'dir. Elde edilen bu korelasyon katsayısı, testin güvenilirliği için devamlılık katsayıları olarak kabul edilmektedir. Adı geçen testin de bu sonuçlara dayalı olarak OÇDEMÖT testinin güvenilir olduğu ispatlanmıştır.

Tablo 7. Okul Öncesi Eğitim Kurumlarında Yapılmakta Olan Denetim Etkinliklerinde OÇDEMÖT'nin Güvenirlik Çalışması (n = 1009)

Alt Boyutlar	ÖNEM		
	Cronbach alfa (r)	Spearman-Brown	Guttman
Amaçlar	,6668	,5930	,5788
Adaptasyon	,6564	,5709	,5709
Entegrasyon	,6834	,5943	,5805
Değer Sisteminin Kurulması ve Sürdürülmesi	,6822	,5646	,5404
İletişim	,7854	,7920	,7171
Personel Geliştirme	,8469	,8254	,7553
Öğretim Hizmetleri	,8880	,8539	,8516
Program Geliştirme	,9734	,9553	,9553
Etkili İş Performansı	,9029	,8536	,8522
Gözlem ve Konferans	,9619	,9495	,9495
Araştırma ve Program Değerlendirme	,9571	,9495	,9494
Çevreyle İlişkiler	,9211	,9018	,9018
Planlama ve Değişim	,8433	,7947	,7947
Problem Çözme ve Karar Verme	,8803	,8444	,8428
Kişisel Gelişim	,9284	,9024	,9010
Motivasyon ve Organizasyon	,9636	,9485	,9483
TOPLAM	,9246	,7036	,6840

OÇDEMÖT testinin toplam ve alt ölçekleri için bulunan cronbach alfa, spearman brown ve gutman testi sonuçları Tablo 7'de sunulmuştur. Test toplamı için en yüksek sonuç cronbach alfa tekniğinden elde

edilmiştir(9246). En düşük sonuç ise guttman tekniğine aittir(,6840). OÇDEMÖT testi toplam puanlarının yeterli düzeyde güvenilirliğe sahip olduğu görülmektedir. Alt ölçekler için bulunan iç tutarlılık katsayıları incelendiğinde , Program geliştirme alt ölçeğinin en yüksek iç tutarlılığa sahip olduğu anlaşılmıştır(Cronbach alfa:,9734). En düşük iç tutarlılık katsayısı ise ,5404 ile değer sisteminin kurulması ve sürdürülmesi alt ölçeğine aittir(guttman). 16 alt ölçeğin her birinin istatistiksel açıdan yeterli güvenilirliğe sahip olduğu kabul edilmiştir.

OÇDEMÖT testinin de toplam ve 16 alt ölçeği için yapılan madde analiz işlem sonuçları, istatistiksel açıdan ,01 düzeyinde anlamlı olduğu için, tüm itemlerin test kapsamında kalmasına karar verilmiştir.

Tablo 8. OÇDEMÖT Toplam ve Alt Boyutlar Arasında İlişkiler

Alt ölçekler	N	r	P
Amaçlar	1009	,955	P<,01
Adaptasyon	1009	,956	P<,01
Entegrasyon	1009	,949	P<,01
Değer Sisteminin Kurulması ve Sürdürülmesi	1009	,949	P<,01
İletişim	1009	,605	P<,01
Personel Geliştirme	1009	,620	P<,01
Öğretim Hizmetleri	1009	,624	P<,01
Program Geliştirme	1009	,413	P<,01
Etkili İş Performansı	1009	,564	P<,01
Gözlem ve Konferans	1009	,433	P<,01
Araştırma ve Program Değerlendirme	1009	,470	P<,01
Çevreyle İlişkiler	1009	,547	P<,01
Planlama ve Değişim	1009	,686	P<,01
Problem Çözme ve Karar Verme	1009	,623	P<,01
Kişisel Gelişim	1009	,494	P<,01
Motivasyon ve Organizasyon	1009	,509	P<,01

Bir testin geçerliği büyük ölçüde testin alt ölçeklerinin, test genel toplamı ile anlamlı ilişkiler içinde olmasına bağlıdır. Bu özelliğin test kapsamında sınanabilmesi için her bir alt ölçek toplam puanı ile test genel toplamı arasında pearson çarpım momentler korelasyon katsayısı

kullanılarak ilişkiler incelenmiştir. OÇDEMÖT testi için elde edilen sonuçlar Tablo 8'de sunulmuştur. Tüm alt ölçeklerin, toplam ilişkisi istatistiksel açıdan 0,01 düzeyinde anlamlıdır. Bu sonuç, testin geçerliğine ilişkin önemli bir bulgudur.

3.3. OÇDEMÖT ve OÇDEMET TESTLERİNİN KARŞILAŞTIRILMASINA AİT BULGULAR

Tablo 9. OÇDEMÖT ve OÇDEMET Testleri Toplam ve Alt Ölçeklerinin Birbirleri ile İlişkisi(n:1009)

	OÇDEMET		OÇDEMÖT		İlişki	
	A.Ort	ss	A.Ort	ss	r	p
Toplam	122,4500	34,3611	251,0297	9,8301	-,201	P<,01
Amaçlar	28,1923	8,1103	57,7958	2,3996	-,199	P<,01
Adaptasyon	27,8484	8,1790	57,8503	2,3056	-,204	P<,01
Entegrasyon	24,9286	7,5219	57,8196	2,3749	-,197	P<,01
Değer Sisteminin Kur.	27,3875	8,4341	57,7255	2,4630	-,203	P<,01
İletişim	7,9267	2,3155	14,8831	,5310	-,037	p>,05
Personel Geliştirme	7,5580	2,1558	14,8632	,6181	,051	p>,05
Öğretim Hizmetleri	10,4480	3,1565	19,8048	,8536	-,120	P<,01
Program Geliştirme	10,2170	2,9920	18,4400	2,2291	-,046	p>,05
Etkili İş Performansı	9,4539	3,2654	19,6432	1,1459	-,112	P<,01
Gözlem ve Konferans	9,0218	3,2793	18,9217	1,8476	-,109	P<,01
Araştırma ve Program Değerlendirme	8,7641	3,2760	18,6313	2,0057	-,024	p>,05
Çevreyle İlişkiler	8,7988	3,4696	19,4727	1,4119	-,063	P<,05
Planlama ve Değişim	8,4708	3,3887	19,6135	1,1664	-,121	P<,01
Problem Çözme ve Karar Verme	8,4628	3,4925	19,4926	1,3416	-,127	P<,01
Kişisel Gelişim	8,2607	3,5574	18,9425	1,7936	-,156	P<,01
Motivasyon ve Organizasyon	8,2091	3,7330	18,5629	2,3512	-,098	P<,01

Adı geçen her iki testte de toplam 52 madde bulunmaktadır. Her iki testin de toplamından maksimum 260 puan alınabilmektedir. Önem testi aritmetik ortalaması 251,0297'dir ve maksimum düzeye çok yakındır. Çok boyutlu denetsel etkililik modeline uygun olarak hazırlanan maddeleri, tüm araştırma grubu çok önemli olarak kabul etmiştir. Ancak, halen yapılmakta

olan denetim etkinliklerindeki etkililik testinin aritmetik ortalaması sadece 122,45'dir ve testten alınabilecek maksimum puanın yarısının bile altında kalmıştır. Bu sonuç denetim etkinliklerinde çok boyutlu denetsel etkililik modelinin çok önemli bulunmasına karşılık, halen yapılmakta olan denetim etkinliklerindeki etkililik derecesinin vasat düzeyin altında kaldığını göstermektedir. Tüm alt ölçek puanları içinde aynı durumlar geçerlidir.

Elde edilen bu sonuçlar, olması düşünülen denetim etkinliklerinde Çok Boyutlu Denetsel Etkililik Modelinin çok önemli bulunmasına karşılık, halen yapılmakta olan denetim etkinliklerindeki etkililik derecesinin yeterli düzeyde olmadığını göstermektedir.

Tablo 9'da OÇDEMÖT ve OÇDEMET testlerinin toplam ve alt ölçek puanları arasında hesaplanan pearson çarpım momentler korelasyon katsayıları yer almıştır. Araştırma kapsamında beklenen, bu ilişki katsayılarının arasındaki korelasyon katsayılarının anlamlı ve pozitif ilişkiler ortaya koymasıydı. Ancak tablonun incelenmesinden anlaşılacağı üzere bir tanesi (personel geliştirme) hariç tüm korelasyon katsayıları negatif ilişkiler göstermektedir. Bunlar içinde istatistiksel açıdan anlamlı olanların başında test toplamları gelmektedir. İlişki katsayısı "-0,201" olup, en yüksek katsayıdır. Bunun dışında katsayılar adaptasyonda (-0,204); değer sistemini kurma ve sürdürmede (-0,203); amaç boyutu (-0,199); entegrasyonda (-0,197); kişisel gelişimde (-0,156); problem çözme ve karar verme (-0,127); planlama ve değişim (-0,121); öğretmene sunulması gereken hizmet boyutunda (-0,120)'dir. Yukarıda adı geçen alt ölçeklerde, önem ile uygulamadaki etkililik durumları arasında en fazla farklılıklar dikkati çekmektedir. Bu sonuç açıkça ortaya koymaktadır ki okul öncesi eğitim kurumları denetçi, yönetici ve öğretmenlerinin; olması gereken denetim etkinliklerindeki (OÇDEMÖT) ile halen yapılmakta olan denetim etkinliklerindeki (OÇDEMET)'ne yönelik algı ve beklentilerinin önem derecesi arttıkça, etkililik azalmaktadır.

4. SONUÇ ve TARTIŞMA

Bu araştırmada, Çok boyutlu denetsel etkililik modeline göre, okul öncesi eğitim kurumlarındaki denetim etkililiğini algılama ve denetim etkililiğine verilen önemi ölçmek üzere Okul Öncesi Eğitim Kurumları Çok Boyutlu Denetsel Etkililik Modeli Ölçeği (OÇDEM) geliştirilmiştir. Test iki ayrı test bölümünden (Uygulama ve Önem) ve 16 alt ölçekten oluşmaktadır. Testin güvenilirlik işlemleri istatistiksel açıdan iki ayrı test bölümü ve 16 alt ölçek için ayrı ayrı gerçekleştirilmiştir. Araştırma kapsamında güvenilirliğe ilişkin elde edilen devamlılık ve iç tutarlılık katsayıları oldukça yüksektir. Bu sonuçlar testin güvenilir olduğunu bir göstergesidir. Testin yapı

geçerliğini sınamak üzere her bir testin toplamı ile alt ölçeklerin toplamları arasında korelasyonlar bulunmuş ve tüm sonuçların istatistiksel açıdan anlamlı olduğu görülmüştür. Bu sonuç testin yapı geçerliğine sahip olduğu şeklinde yorumlanmıştır. Türkiye’de aynı amaçla gerçekleştirilmiş bir başka ölçek bulunmadığı için, testin kriter geçerliğine bakılamamıştır. Gelecek günlerde böyle bir ölçek geliştirildiği takdirde, en azından onun yapı geçerliği için testin kullanılabilmesi umut edilmektedir.

Araştırmanın son bölümünde, aynı kuram çerçevesinde geliştirilen uygulama ve önem ölçekleri ham puan sonuçları birbiri ile karşılaştırılmış ve aralarındaki ilişki bulunmuştur. Doğal olarak beklenti; okul öncesi eğitim kurumlarında çalışmakta olan denetçi, yönetici ve öğretmenlerin konuya ilişkin uygulamadaki değerlendirmeleri ile verdikleri önem arasında pozitif yönde ilişkilerin çıkmasıydı. Ancak maalesef uygulamada beklentinin tam tersi negatif yönde anlamlı ilişkiler elde edilmiştir. Bu sonuç oldukça düşündürücüdür. Gelecekte, elde edilen bu düşündürücü sonucun nedenlerini araştırmak üzere yeni bir bilimsel çalışmanın yapılması planlanmaktadır.

KAYNAKLAR

ÇAKICI, Latif (1985). Eğitim Yönetiminde Denetleme ve Değerlendirme Sempozyumu (25-26 Nisan 1985. A.Ü.E.B.F. Yay. Yayın No. 147, Ankara.

BADİALİ, Bernard J. (2001). Educating Teachers for Leadership and Change. Teacher Education Yearbook-III Thousand Oaks, Corwin Press Inc.

CAN, Halil (1992). Organizasyon ve Yönetim. Ankara: Adım Yayıncılık

CARR, Letitia Chustz (1990). The Importance of Twelve Dimensions of Effective Supervisory Practice Derived from Educational Literature as Perceived by Selected Mentor Teachers and Peer Coaches. Ed.D. University of Georgia, Disst.Abst.Int., 51, 10. April 1991.

DUKE, Barbara Roberts (1991). Importance of Twelve Dimensions of Effective Supervisory Practice Derived from educational Literature as Perceived by Selected Department Chairs. Ed.D. University of Georgia, 1990, 235 pp., Disst.Abst.Int., 51, 8, 1991.

DUNCAN, Robert B. (1972). Multiple Decision-Making Structures in Adapting to Environmental Uncertainty: The Impact on Organizational Effectiveness. Human Relations, 26, 3.

GUERKE, Mary; LEUZİNGER, Laura (1991). The Importance of Twelve Dimensions of Effective Supervisory Practice Derived from educational Literature as Perceived by Teacher-Leaders and Coaches. Ed.D. University of Georgia, Disst.Abst.Int., 52, 8, 1992.

GUN, J.A.; HODAWAY, E.A. (1986). Perceptions of Effectiveness, Influence and Satisfaction of Senior High Schools Principals. *Education Administration Quarterly*, 22.2.1986.

HALL, Patricia Holmes (1992). A Descriptive Study of the Supervisory Model Used in a Large Metropolitan School System: The Triad Support Teacher Model of Baltimore City, Maryland Ed.D. Virginia Polytechnic Institute and State University, Disst. Abst. Int., 52, 12.

HEITMULLER, Patricia Jo (1991). The Importance of Twelve Dimensions of Effective Supervisory Practice Derived from educational Literature as Perceived by Selected Assistant Principals. Ed.D., University of Georgia, Disst. Abst. Int., 52, 6. December 1991.

HENDRIX, William H.; MCNICHOLS, Carles W. (1984). Organizational Effectiveness as a Function of Managerial Style, Situational Environment and Effectiveness Criterion. *The Journal of Experimental Education*, Spring, 52, 3.

HOY, W.K.; FERGUSON, J. (1985). A Theoretical Framework and Exploration of Organizational Effectiveness of Schools. *Education Administration Quarterly*, Spring, 21, 2.

HOY, W.K.; MISKEL, G.C. (1987). *Educational Administration: Theory. Research and Practice*, Third Edition, New York: Random House Inc.

KARSH, M.Durdu (1994). The Effectiveness of Supervisory Activities of the First Level of Turkish Elementary Education. Ph.D., Middle East Technical University Institute of Social Sciences, Ankara.

----- (1998). Yönetmelik Etkililik. Abant İzzet Baysal Üniv. Yay., Yayın No. 6, Bolu.

LEEPER, R.R. (1969). *Supervision: Emerging Profession*. Washington D.C.: Association for Supervision and Curriculum Development, NEA.

McAFEE, Arthur Lewis (1990). The Importance of Twelve Dimensions of Effective Supervisory Practice Derived from Educational Literature as Perceived by Selected Principals. Ed.D., Disst. Abst. Int. 51.8. February 1991.

MELUCCI, Rainer William (1990). Adaptive Style and Supervisory Effectiveness: A Survey of High School Supervisors and Teachers. Ed.D., Fordham University, Disst. Abst. Int., 51, 11, May 1991.

OKTAY, Ayla (1994). İstanbul'daki Okul Öncesi Eğitim Kurumları ile ilgili Bir Durum Tespit Çalışması. M.Ü. Eğitim Fak. Dergisi, Sayı: 6, İstanbul.

----- (2002). Yaşamın Sihirli Yılları. 4. Baskı, İstanbul: Epsilon Yayınları.

OLIVA, Peter F. (1989). *Supervision for Today's Schools*. New York and London: Longman Inc.

PAJAK, Edward (1982). *Organization Development: Implications for Supervision*. Planning and changing, Vol 12, 4.

----- (1990). Identification of Dimensions of Supervisory Practice in Education: Reviewing the Literature. Boston: Annual Meeting of the American Educational Research Association, 16, 20.

----- (1997). Approaches to Clinical Supervision Alternatives for Improving Instruction. Christopher-Gordon Publishers, Inc. Norwood MA.

----- (2001). Clinical Supervision in a Standards-Based Environment- Opportunities and Challenges. Journal of Teacher Education, 52, 3.

PATTERSON, Frederick William (1990). A Study of the Perceptions of Teachers, Principals and Supervisors About the Present Practice and the Ideal Practice of Instructional Supervision in the Public Schools of Tennessee. Dissertation Abstracts International, 52 (12).

QUIN, R.E.; Rohnbaugh, J. (1983). A Special Model of Effectiveness Criteria Towards a Competing Values Approach to organizational Analysis. Management Science, 26.3. 983.

SMITH, Rebecca Grimes (1990). The Importance of Twelve Dimensions Effective Supervisory Practice Derived from Educational Literature as Perceived by Selected District-Level Supervisors. Ed.D., University of Georgia.

STEERS, R.M. (1977). Problems in the Measurement of Organizational Effectiveness, Administrative. Science Quarterly, Vol. 20.

TOSTENSON, Hannah de Soto (1991). The Importance of Twelve Dimensions of Effective Supervisory Practice Derived from Educational Literature as Perceived by Selected Superintendents. Ed.D. University of Georgia, Disst.Abst.Int., 52, 6, December 1991.

<http://www.yok.gov.tr>, Şubat 2003

İLETİŞİM ADRESİ

Öğr. Gör. Dr. Turan ÇAKIR

Sakarya Üniversitesi

Eğitim Fakültesi- İlköğretim Bölümü

Hendek Kampüsü/ Sakarya tcakir@sakarya.edu.tr

